

Titel Historien om Danmark: Det svære demokrati (9)

Tema: Det moderne Danmark
Fag: Historie
Målgruppe: Udskoling og ungdomsuddannelserne.

En dansk dramadokumentarisk tv-serie: DR1, 60 min., 2017.

Faglig relevans/kompetenceområder

Denne tv-serie kan bruges som baggrunds-appetizer til et undervisningsforløb i historiekanonpunkterne "Kvindernes valgret 1915", "Genforeningen" og "Kanslergadeforliget 1933". På overbevisende faglig facon får eleven indblik i problemstillinger før, under og efter mellemkrigstiden, hvor idelogierne, menneskene og deres uniformer kæmper om indflydelse. Dette afsnit blev kritiseret for at se historien gennem et par socialdemokratiske briller, hvor bl.a. erhvervslivets landvindinger blev fravalgt.

Forenkledede Fælles Mål honoreres i historie under især kompetenceområdet "Kronologi og sammenhæng" og "Historiebrug", da tv-serien undervejs forholder sig til og kigger på fx Kanslergadeforligets udlægning dengang og i dag.

Ideer til undervisningen

Læreren kan stille vejledningens fem elevspørgsmål efter visningen, og for at lette lærerens forberedelse rummer vejledningen også svar på elevspørgsmålene. Læreren kan selv flytte spørgsmålene over i andet format, samt omformulere og bruge spørgsmålene mere målstyrende.

1. Hvad fortæller tv-udsendelsen og kilde 1a nedenfor om arbejdsmiljøet i perioden op til grundlovsændringen i 1915?

Kilde 1a: "... det hændte, mens jeg endnu passede den gamle "rok" på fabrikken. Pludselig lød faresignalet, og hovedakserne begyndte at sagtne farten. Alle standsede deres maskiner. Sammen med flere andre løb jeg gennem den lange værkstedsbygning for at se, om der var hændt en ulykke.

Det var der.

I den fjerneste ende af bygningen, så jeg, at et menneskelegeme blev trukket ind mellem den store drivaksels remskive og remmen. Det var stordrejeren, den lille Sand, hvis krop gang på gang blev ført ind mellem rem og remskive. Hans hænder og fødder var slået af mod jernbjælken i loftet. En yngre lærling, der passede en maskine i nærheden, lå besvimet. Han havde fået en af Sands blodige fødder i hovedet. Da den store drivaksel endelig standsede helt, lå Sands livløse legeme på remmen, der førte hen til hans egen drejebænk. Sammen med et par af svendene hjalp jeg til med at få ham ned fra remmen, hvorefter vi lagde ham på en presenning..."

(Christian Christensen i "I am født i Danmark: en beskrivelse af den danske udvandring til Amerika i perioden 1868 til 1914", 1984)

2. Kvinder og tjenestefolk fik valgret i 1915. Brug din historiske viden fra fx tv-udsendelsen og de to kilder (kilde 2b og 2c) nedenfor til at forklare den manglende ligestilling (heraf stemmeret) mellem mænd og kvinder.

Kilde 2b: "... kvinder var igennem årtusinders opdragelsestradition blevet vænnet til, at en kvinde ikke skulle have nogen selvstændig plads i samfundet, og at det egentlige mål for hende var at blive gift. Kvinder var også lige fra fødslen blevet socialiseret til at beskæftige sig med og interessere sig for de faste "kvindesysler" dvs. tilberedning af mad, fremstilling og vedligeholdelse af tøj, pasning af hus og børn, omsorg for ældre slægtninge osv. Så faste var forestillingerne om, hvordan kvinder og mænd var og skulle være, at de næsten var opfattedes som naturlove af både mænd og kvinder. Ifølge sådanne naturlove var kvinder skabt til husarbejde, omsorg, følsomhed, passivitet osv., medens manden var skabt til selvstændighed og handling. I overensstemmelse hermed var mænd stærke, modige og fornuftige, mens kvinder var svage, bange og styret af følelser..." (Kühle, Ebbe, Gyldendal undervisning, 1994)

Kilde 2c: "... kvinden har de samme evner som manden. Men hun har dem noget anderledes fordelt. (...) Efter min mening er hovedforskellen mellem kvinden og manden den, at hos hende er følelseslivet, og hos ham forstandslivet, stærkest; det er hovedforskellen. Andre forskelligheder skal jeg som sagt ikke komme ind på.

(...)

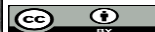
Jeg tror på ingen måde, at de (kvinderne) er særlig egnede til lovgivningsvirksomhed. Rolig overvejelse og logisk slutning er hovedbetingelserne for at kunne deltage i den. (...) hvis der kommer stærkt bevægede øjeblikke, tror jeg, at kvindens ophidselse både er stærkere og vanskeligere at dæmpe end mændenes. Derfor kommer man mindre let til den rolige overvejelse, som altid bør kendetegne en lovgivende forsamling. Især når man foretager store og vigtige afgørelser. Der til kommer nu, at vore kvinder slet ikke er forberedte til at træde ind i politisk virksomhed.

(...)

Jeg tror, at kvinden bør være, hvad allerede Biblen kalder hende: mandens medhjælp. Men hans medhjælp i det private liv. Som sådan kan hun udrette overordentlig meget. (...)

Uddrag fra Højre-politikerens Carl Plougs tale ved 1. behandlingen af forslag til lov om kvinders kommunale valgret, februar 1888 i Landstinget.

- 3.

fra Wikimedia Commons

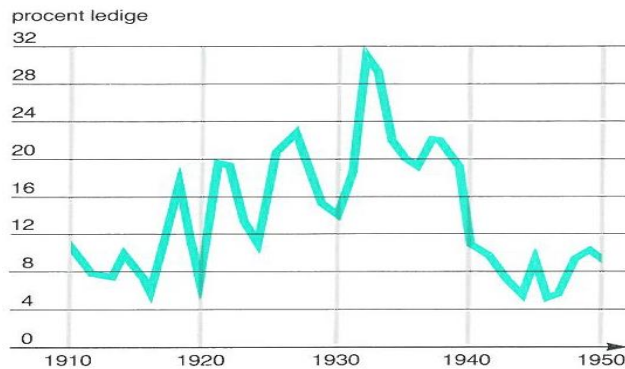
I mellemkrigsperioden var uniformer populære især for børn og unge jf. billederne. Det endte med et uniformsforbud for unge over 14 år i 1933. Læreren inddeler klassens elever, så datidens politiske ungdomsorganisationer er repræsenteret fx DSU (Socialdemokratiet), DKU (Danmarks kommunistiske Parti), KU (Konservativ Ungdom), Danmarks Nationalsocialistiske Arbejderparti (DNSAP), Bondepartiet/ Landbrugernes Sammenslutning. **Der ønskes en redegørelse for det uniformerede korps værdisæt, formål/ideologi, udseende og en eventuel valgplakat.** En valgplakat kan findes via Google "valgplakater gennem tiden".

4. Samfundene i mellemkrigstiden havde feber. To politiske samfundsteorier kæmpede om medicinen: Liberalisterne mente, at samfundene selv måtte klare problemerne uden politisk indblanding. Marxisterne mente, at det kapitalistiske samfund ville bukke under af sig selv. En ny teori kom på banen, keynesianismen, efter økonomen John M. Keynes: Politikerne skulle blande sig og stimulere efterspørgslen i samfundet fx gennem investeringer mv.

Ved hjælp af tv-udsendelsen og kilderne nedenfor (4d, e og f) ønskes en forklaring på, hvorfor politikerne indgik Kanslergadeforliget i januar 1933, og hvad Kanslergadeforliget rummede.

Kilde 4d:

Arbejdsløsheden 1910-50

Arbejdsløshedsprocenten er beregnet som antal forsikrede ledige i pct. af samtlige arbejdsløshedsforsikrede. I 1910 var der 101.000 arbejdsløshedsforsikrede og 11.000 ledige, i 1932 314.000 forsikrede og 100.000 arbejdsløse, i 1940 501.000 forsikrede og 120.000 arbejdsløse. Der findes også andre måder at måle arbejdsløsheds pct. på (s. 224). Fra Danmarks Historie bd. 9, s. 289–90.

Kilde 4e:

Antal tvangsauktioner i landbruget

År	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Antal	485	324	1214	2043	1332	1078	726

Kilde: Dansk Social Historie bd. 6 s. 275

Kilde 4f:

”... I forliget (Kanslergadeforliget) indgik en række skridt, der skulle afhjælpe landbrugets problemer. Kronekursen blev nedsat ift det engelske pund (...) herved fik landbrugerne flere danske kroner for deres eksport til England. Landbrugets byrder lettedes tillige gennem en nedsættelse af ejendomsskatterne og ved rentetilskud og forskellige henstandsordninger. For at begrænse udbuddet blev der desuden givet tilskud til nedslagning af kreaturer, og senere blev også svineproduktionen reduceret gennem udstedelse af såkaldte svinekort. Til gengæld for disse indgreb til fordel for landbruget gik Venstre med til, at de gældende overenskomster ved lov forlængedes et år, og at der blev igangsat offentlige arbejder (f.eks. bygning af broer og anlæggelse af veje). Endelig indeholdt forliget en socialreform, der betød øgede sociale udgifter”.

Kühle, Ebbe, 1994, s. 152-153

5. Denne tv-udsendelse slutter, da Danmark bliver besat af nazisterne den 9. april 1940. **Hvorfor valgte den danske regering ikke at kæmpe mod den nazistiske invasion?**

Svar på elevspørgsmål:

Ad 1) Hårdt fysisk arbejde i en sværm af røg, støj, møg og ingen regler karakteriserer periodens arbejdsmiljø i grove træk både i tv-udsendelsen og i Christian Christensens erindringer (kilde 1a) – bemærk i øvrigt kildens eventuelle tendensproblemer: Anarkisten og syndiklisten Christian Christensen (1882-1960) nedskrev i sine sidste leveår sine barndomserindringer. Han døde, inden værket var tilendebragt, men takket være hans ven, digteren Halfdan Rasmussen (1915-2002), blev det alligevel udgivet, ifølge danmarkshistorien.dk

Ad 2) I slutningen af 1800-tallet begyndte kvinderne at kræve stemmeret. Den ret måtte de kæmpe hårdt for, fx blev et lovforslag nedstemt 16 gange i rigsdagen frem mod 1915. Datidens mænd mente, at kvinder hørte til i hjemmet – ikke i samfundet. New Zealand var først med valgret til kvinder i 1893 (denstoredanske.dk) og Finland gav kvinderne valgret i 1906, som det første europæiske land, mens Schweiz var langsommest, her fik kvinderne først stemmeret i 1971.

Ad 3) Børn i matrostøj er fra en før-industriell tid, hvor børn blev opfattet som små voksne. Opdragelsestraditionen var ofte restriktiv og autoritær, hvilket også spores i den tidlige spejderuniform. Spejderuniformer skiftede også i ny og næ efter moden og/eller ift kristne værdier eller ej. Formålet med uniformerne: vise tilholdforhold til bestemte ideologiers mål fx ensretning, hierarki, nationalitet mv., de skulle desuden i fx farvevalg vise afstanden til andre organisationers uniformer samt ligestille bærerne og gøre dem uafhængige af socialklasse mv. Uniformerne blev opfattet som nationalromantiske og fremprovokerede uro i samfundet, derfor forbudt.

Ad 4) Kanslergadeforliget var et politisk kriseforlig mellem forskellige danske befolkningsgrupper, især landmænd og arbejdere i byerne jf kilderne. De politiske partier Socialdemokratiet, Det radikale Venstre og Venstre indgik kompromisset. Modstanderne (især kommunisterne) mente, at Socialdemokratiet solgte ud af deres socialistiske ideer, og Venstre svigtede den liberalistiske grundtanke om ikke at blande sig, mente fx mere klassisk liberalistiske kredse i og omkring partiet Venstre. "*Staten griber ind*" kan være overskriften på Kanslergadeforliget: politikerne styrer og regulerer kapitalismen i et forsøg på at dæmme op for krise, nød, arbejdsløshed, dikatur mv.

Ad 5) For at slippe udenom en ødelæggende krig, der syntes tabt på forhånd, besluttede de danske ministre ikke at gøre væsentlig modstand om morgenen tirsdag den 9. april 1940. Tungt lastede fly (bombefly?) svævede i stort antal som en trussel i luften henover landet i de tidlige morgentimer. Siden nederlaget i 1864 havde mange danske politikere arbejdet for en forsigtig politik overfor Tyskland.

Supplerende materialer

- Besøg <https://ucc.dk/cfu/fag/historie/ideer-til-undervisning> for inspiration til yderligere undervisning.
- Se især historiekanonpunkterne "[Kvindernes valgret 1915](#)", "[Genforeningen](#)" og "[Kanslergadeforliget 1933](#)"